

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВА ДОКТРИНА І КОНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ 2016 РОКУ¹

Стецюк Н.В.

*к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави та
права, конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Висвітлюються питання правової природи та змісту національної державно-правової доктрини України, її відображення в Конституції України 1996 року, а також характер конституційних змін та доповнень щодо астині організації та функціонування системи правосуддя в Україні (2016 р.).

Ключові слова: державно-правова доктрина, правосуддя, Конституція України, конституційні зміни.

N.V. Stetsyuk. National state legal doctrine and constitutional amendments in 2016.

The matters of the legal nature and content of the national state legal doctrine of Ukraine, the representation thereof in 1996 Constitution of Ukraine, as well as the nature of constitutional amendments and supplements with regard to setting up a justice system and its functioning in Ukraine (2016) are covered.

Keywords: state legal doctrine, justice, the Constitution of Ukraine, constitutional amendments.

2016 рік видався знаковим в новітній історії українського народу. Адже, саме цього року, Україна відзначає 25-ліття відновлення своєї державної незалежності та 20-річчя Основного Закону держави. В той же самий час, саме цього року були внесені конституційні зміни в частині правосуддя, які після конституційних змін 2004 року, стали другою надзвичайно серйозною «кореляцією» чинної Конституції України.

Прийнята 28 червня 1996 року Конституція Україну проголосила нашу державу суверенною, демократичною, соціальною та правовою (ст.1), а людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку визнала найвищою соціальною цінністю в Україні (ч.1, ст.2). При цьому, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі було названо український народ, який

¹ **Стецюк Н.В. Національна державно-правова доктрина і конституційні зміни 2016 року** // Державотворення та право творення в контексті євроінтеграції: Тези доповідей, диспутів і повідомлень учасників II-го Всеукраїнського столу (Львів, 9 грудня 2016 р.). – Львів: ПП «Видавництво «Бона», 2016. – 258 с.

здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади і органи місцевого самоврядування (ч.1, ст.5), визнано дію в Україні принципу верховенства права, а найвищу юридичну силу надано безпосередньо самій Конституції України (ст.8). Окремо зазначалось, що в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст.7), а державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ч.1, ст.6). Саму ж систему організації державної влади за Конституцією 1996 року, звичайно з певною мірою умовності, було названо близькою до т.з. змішаної моделі президентсько-парламентської республіки (принаймні, так неодноразово стверджувалось в Україні як на офіційному, так і на науковому рівнях.

Основним Законом нашої держави чітко визначено чотири базових (т.з. «класичних») конституційних характеристик України. Йдеться про визначення останньої суверенною, демократичною, соціальною та правовою державою (ст. 1 Конституції України). Однак, цими конституційними положеннями, як на наш погляд, тільки окреслено основу (фундамент) національної доктрини конституційної держави. В той же самий час, певної деталізації цих положень досягається розміщенням в тексті Основного Закону т.з. «додаткових» конституційних характеристик, а також спробою конституцієдавця викласти зміст ст. 1 Конституції України в інших конституційних нормах (ст.ст. 3, 5, 8, 9, та ін.)

Так, коли йдеться про наявність в Основному Законі держави т.з. «додаткових» конституційних характеристик, то насамперед звертають на себе увагу положення частини другої ст.2 Конституції України, за яким «Україна є унітарною державою», та частини першої ст.5 Конституції України - «Україна є республікою». Ці норми, фактично деталізують (уточнюють) базове розуміння змісту таких конституційних характеристик України як визначення останньої «суверенною» та «демократичною». Крім того, виходячи із логічного аналізу положень статті 35 Конституції України (конституційне право на свободу світогляду і віросповідання) можна стверджувати про світський, а з положень абзацу третього Преамбули, статей 10, 11, 12 та частини другої статті 133

Конституції України - про національний характер сучасної Української держави. В той же самий час, наявність в тексті Основного Закону держави положення статті 16, відповідно до якої забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави, в контексті з положеннями ст. 50 Конституції України (конституційне права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та гарантії вільного доступу до інформації про стан довкілля), дає всі підстави стверджувати про можливе декларування України також і державою «екологічною». Такий підхід, як видається, найбільш повно враховував би також і ті загальні тенденції розвитку сучасного конституціоналізму, в яких питання його екологізації об'єктивно виходять на перший план.

Таким чином, конституцієдавець на загально-нормативному рівні окреслив «контури» України як конституційної держави, визначивши при цьому, насамперед основу (фундамент) національної доктрини конституційної держави. Звідси, Україна - це суверенна національна унітарна держава. Це держава демократична з республіканкою формою правління та така, що належним чином забезпечує свободу світогляду та віросповідування (т.б. світська держава). Вона є соціальною державою, яка серед іншого, також своїм прямим обов'язком визнає забезпечення екологічної безпеки (екологічна держава). Україна проголошується правовою державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права.

Загалом Конституція України 1996 року на момент свого прийняття отримала явно позитивну оцінку як в українському суспільстві, так і на міжнародно-правовому рівні. При цьому цілком зрозумілим було те, що прийнята Конституція України як і будь-який інший документ подібного роду, не могла бути бездоганною. З самого початку вона містила в собі явні та приховані суперечності, не узгоджуваності, певні пробіли і т.д. І це не дивно, особливо з огляду на політичну ситуацію, в якій зрештою і відбувалось її прийняття. Адже, не секрет, що на етапі кінцевого затвердження парламентом тексту Конституції України (в ніч з 27 на 28 червня 1996 р.), окремі його частини були стали предметом «торгу» між різними політичними силами. В цьому плані

чинний Основний Закон України чи не найбільше відповідає одній з уставлених в теорії конституціоналізму тез про те, що конституція держави дуже часто стає відображенням політичних домовленостей на час її прийняття (свого роду віддзеркаленням «політичного компромісу» в середині країни) .

Використані джерела: *Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя).* Закон України - Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://www.golos.com.ua/article/271528>; *Про внесення змін до Конституції України.* Закон України // *Голос України.* - 2004. - 8 грудня.; *Декларація про державний суверенітет України* // *Відомості Верховної Ради УРСР.*- 1990.- № 31. Ст. 429. ; *Про Концепцію нової Конституції України.* Постанова Верховної Ради Української РСР // *Відомості Верховної Ради УРСР,* 1991, N 35, ст.466.; *Акт проголошення незалежності України* // *Відомості Верховної Ради України* - 1991.- № 38.- Ст. 502.; *Конституція України:* офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 1 лютого 2011р.]. - К.: Мін-во юстиції України, 2012. –78с; *Конституційно-правові засади становлення української державності* / В.Я Тацій, Ю.М. Тодика, О.Г. Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.: Право, 2003.- 328 с.